

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Петко Христов
от Института за етнология и фолклористика с Етнографски музей при БАН

за провеждане на конкурс за присъждане на образователната и научна степен „Доктор”
по професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата (Културология – теория и история на културата. Дигитално културно наследство – електронна документация, виртуално експониране) за дисертационен труд на тема: *„Дигитализация и виртуално експониране на движими културни ценности – културологичен, образователен и технологичен аспект”* с автор Калина Спасова Сотирова

Дисертационният труд на Калина Сотирова ни предлага културологичен модел за изследване на един авангарден и особено актуален за българските музеи днес процес – дигитализация и виртуално експониране на движими културни ценности. Изборът на проблематика е актуален, защото дигитализацията в музеите вече видимо изостава от тази в други публични институции като библиотеките и архивите. Констатираната в процеса на изследването липса на диалог между „държавата” и „културата” в лицето на институционализираната памет в „музея” има не само дълга история, но и поставя важни въпроси и предизвикателства пред науката и обществото, на някои от които се опитва да даде отговор дисертантката в своето изследване. Не случайно изследването започва с констатацията, че „към 2016 г. у нас липсва е-регистър на движимите културни ценности и общ музеен софтуер”.

Изследването е интердисциплинарно и по своя обхват – проучено е представянето на 209 български музея в световната мрежа, проведени са две анкети, 8 структурирани и ок. 30 неформални насочени интервюта, но и по своята методика – използвани са както количествени, така и качествени методи с елементи на дискурсивен анализ. Избраният обект на изследване – движимите културни ценности, са анализирани през три

различни перспективи: културологична, правна и технологична. Дисертацията е класифицирана от авторката като част от „дигиталната хуманитаристика”.

Във фокуса на дисертационното изследване е Музеят, който не може да съществува без своите общности, от които зависи при създаването на културните си смисли и споделянето им с различни публики. Експозициите – реални и виртуални, изграждат послания, обучаващи аудиториите, като създават диалог между академично и популярно знание, между местни и глобални общности. Музейният наратив в XIX век не е линеарен, а многослоен, и това, според дисертантката поставя редица въпроси, свързани с достъпа до колекциите от гледна точка на тяхната консервация, интерпретация, изследване и управление: как такъв достъп да бъде осигурен с подходяща методология за дигитализация; как колекциите да бъдат експонирани виртуално; как да се изберат необходимите стандарти?

Дисертантката правилно очертава проблемната ситуация – с развитието на глобализационните процеси музеите са изправени пред нов поглед към общностите, които от своя страна се стратифицират, стават все по-малки или все по-мобилни, изграждат множество профили. Музейните експозиции днес се фокусират върху презентация на различни общности, съществуващи в условията на пан-европейска мобилност, когато мигрантите се оказват посредници между култури и държави. В процеса на търсене на адекватност към ситуацията, все повече музеите са принудени да споделят наследството и знанието, което съхраняват, по все по-разнообразни начини, с крайна цел – създаване на „умен музей”, предлагащ културното съдържание в контекст, свободно и достъпно. Поради това музеите днес се вписват не толкова в темата за миналото, а в тази за съвременността – тъй като те трябва да обяснят как и защо артефактите от миналото са важни за съвременниците ни днес.

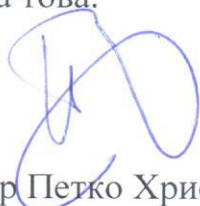
Структурата на дисертацията е нестандартна – първо са изложени проблемите с дигитализацията на движимите културни ценности в България, липсата на правна регламентация и обща технологична рамка, добрите примери от някои музеи в страната (Русе, Варна и Харманли), а след това са представени резултатите от анкетите и интервютата с избрани музейни експерти и директори на конкретни музеи. Съдържанието на изследването е представено в увод, пет глави и заключение, като дисертацията съдържа и шест приложения. Задачите, поставени от авторката в отделните глави, са изпълнени: Първа глава въвежда в изследователския, правен и технологичен контекст на институциите на паметта – музеят като памет, контактна зона и разпределителен център; Втората представя музейната статистика от Европа и проследява трите форми на съществуване на музея – мобайл, онлайн и *in situ*; дигиталното културно наследство, жизненият му цикъл от създаването чрез дигитализация през експонирането му и различните потребителски „прочити” се анализират подробно в Трета глава; Четвърта глава описва стандартите за музейна документация и добрите практики в областта; нормативната и технологична рамка за музейна документация се доразвиват в Пета глава, където се предлага и табличен модел за електронен музеен паспорт.

С оглед на практическото приложение на резултатите от проучването, според мен последните две глави носят приносните моменти на дисертацията – както конкретните параметри на днешната ситуация в страната по отношение на дигитализацията в музеите, видима в проведените интервюта, така и в предложения модел за електронен музеен паспорт. Тук у читателя възникват въпроси към авторката, които не са изяснени в изложението – защо интервютата са проведени именно с тези експерти и директори, а не с всички възможни? Защо се сравняват музеи с различен тематичен и териториален обхват, някои от които са с различен

обхват? Само като пример – опита за сравнение на Регионалния музей в Харманли и ИЕФЕМ при БАН, част от който е Националният етнографски музей, имащ статут на академичен, е нерелевантно нито като брой сътрудници, нито като обществени задачи, които стоят пред съответния музей. С други думи, при обосноваването на процеса на дигитализация на движимите културни ценности в различните музеи, на неговите параметри и контрол, трябва да се има предвид и особеностите на музея, и историята на неговите колекции, и спецификата на неговата обществена мисия. Това би следвало да се отрази в изложението при едно бъдещо публикуване на дисертационното изследване. И още една препоръка – при публикуване, думите на респондентите не бива да се преразказват, а да се представят в оригинален вид.

Въпреки това, дисертационното изследване на Калина Сотирова е авангардно не само по тематика и поставени въпроси за мястото на музеите в дигиталния свят (в WEB 3.0 – глобалната мрежа на публикувани, споделени и свързани семантично ресурси), но предлага и конкретни резултати, които биха подпомогнали както работата на музейните експерти, така и подготовката на нови музейни специалисти. Това е заявено в края на дисертацията, където дисертантката е представила плановете за бъдещата си работа в технологичен, образователен и културологичен аспект. Това ми дава основание да препоръчам на почитаемото Научно жури да гласува положително за присъждането на научната и образователна степен „Доктор” на Калина Спасова Сотирова за дисертационния труд „Дигитализация и виртуално експониране на движими културни ценности – културологичен, образователен и технологичен аспект” и гласувам положително за това.

20. 02. 2017 г.

доц. д-р Петко Христов